

ЗАНИМЉИВА КАЗИВАЊА СТАРИХ НОВОСАЂАНА²

У раду се кроз транскрипте аудио записа спонтаног говора најстарије генерације староседелаца Новог Сада, дају занимљиве приче из њихових живота, углавном везане за нека давна, лепша времена и обичаје који су чувани у старим деловима Новог Сада (Салајка, Подбара, Роткварија, Клиса и Слана Бара).

Кључне речи: српски језик, урбана дијалектологија, говор староседелаца Новог Сада, дијалекатски текст.

Пројекат *Говор Новог Сада* покренут је и реализован на Одеску за српски језик и лингвистику Филозофског факултета у Новом Саду, „с циљем да се опише, мање или више детаљно, онај говорни идиом српског језика који је у употреби у једном од најзначајнијих и највећих културних, привредних и универзитетских центара у Србији...“ (*Говор Новог Сада*, св. 2, 2011: 9). Истраживања у оквиру овог пројекта била су социолингвистичког карактера и заснивала су се на принципима урбане дијалектологије, која је код нас још увек нова лингвистичка дисциплина. Као резултат рада на овом пројекту објављене су две свеске: *Говор Новог Сада, свеска 1: Фонетске особине* (2009) и *Говор Новог Сада, свеска 2: Морфосинтаксичке, лексичке и прагматичке особине* (2011).³ У оквиру прве свеске пажња је била усмерена на фонетске и фонолошке одлике говора Новог Сада⁴, док је у другој свесци акценат био на морфосинтаксичким, лексичким и прагматичким особинама новосадашког говора. Пошто сам се и сама бавила

¹ brankicama@gmail.com

² Рад је настао у оквиру пројекта 178020 – *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

³ Комплетне библиографске податке в. у Литератури на крају.

⁴ Детаљније о овој првој свесци в. и у приказу Б. Марковић, *Жарко Бошњакковић (ур). Говор Новог Сада, свеска 1: Фонетске особине*. Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 2009, 348 стр. ЗБМСФЛ LIII/2, Нови Сад: Матица српска, 2010, 242–246.

једним социолингвистичким истраживањем у оквиру свог магистарског рада, одлучила сам да део снимљене грађе представим у виду дијалекатских текстова и тако дам свој прилог грађи из урбане дијалектологије, још увек нове лингвистичке дисциплине код нас.⁵

Овде се дају дијалекатски текстови из староседелачких делова Новог Сада (Салајка (С), Подбара (П), Роткварија (Р), Клиса (К) и Слана Бара (СБ)). Овом приликом одабрани су текстови само најстарије генерације староседелаца Новог Сада (за разлику од ранијег прилога⁶ где су дати дијалекатски текстови све три генерације) и у њима су приче старих Новосађана о некадашњим обичајима везаним за: прославу Ускрса, Божића, Очевица, Материца, поливање девојака, свадбе и др. С обзиром на савремени убрзани темпо живота, који је захватио најпре градску, а потом и сеоску средину, као и на доминацију модерних средстава комуникације, традиција се све мање поштује и, нажалост, полако заборавља. Стога су овакви дијалекатски текстови драгоцени, јер су чувари нашег традиционалног, културног и језичког блага.

Дијалекатски текстови

– *Како сте Ускрс и Божић славили?*

Е, о Ћскрсу, се йсто славили тџ што се, тако славио код своје куће, само смо носили колаче. Таџа, свој браћи његовој и сестрама... Тџ је мама пуњу фуруну пекла. Замеси тесто, па у шерпење... Имали смо сељачку фуруну и тџ се наложило и ѓндак у салвет, јаја. Било је да се и потуку па излупају јаја једно другом. Йшло се код кумба, ѓндак код стричева, код тетака. Тџ је било. Браџ сестри донѓсио колач. Саџ тџ нема, нема ништа.

– *Јесу и онда деца купила јаја као данас?*

Па нису тако йшла деца, нису. Нису йшла, него кад носе колач, ѓнда уз колач иде јаје, а о Божићу ѓндак се рано устајало, йшли су положеници. Јѓдан сџт, пѓла два, ѓво већ положеник лупа. Све су се устркивали кџ ће стићи први. Јѓл да.

– *И шта онда, јел га даривате нечим?*

Ѓндак кошуљом се дарива и дѓбије нѓваца, йсто код кума кад смо носили колача. Кум успе у чашу вина и пусти се ѓни гвѓздени и морате да попијете и ѓнда јел узмете нѓвац. Мйслим, били су јако лепи ѓбичаји. Саџ се ни кум не поштује кџ што се кадгод поштово.

⁵ Дијалекатска грађа представљена у овом раду само је део ширег корпуса, који је обрађен у оквиру ауторкиног магистарског рада *Спацијалне надежне конструкције у говору староседелаца Новог Сада*, одбрањеног на Филозофском факултету у Новом Саду 2010. године.

⁶ В. Марковић 2010.

– *Јесте правили чесницу?*

Е, да. Тò кад дође по̀ложенїк, кад нас прòбуди, ондак òма се меси чесница; док не сване, чесница мòра бїти умешена, И меси́ла се, на тїм чаршаву се растезала. О Бòжићу се, на Бадњи дан се ме́ғало слàме н а́стал, па ца́к н а́стал, па ондак стòлња́к. И слàме је бїло по пàтосу, макар кòлко, де́ца да се ва̀ламо. Ишли смо за... та́та кад до̀лази и прòсипа, а ми идемо па пи́јучемо за њим. Ми́слим ства̀рно је бїло да тò òва де́ца са́де ништа не знају. Исто, ондак дїнар се ме́ғо у чесницу и кò на́ђе дїнар. И ни́је се сèкла. Ја са́д сечем чесницу. Ка́дгод смо лòмили и тò та́ко òкрèћемо је, држимо је свї по̀сле рúчка и по́ји се трипут Рождèство. И ондак кò кòлко открља и тó ди бóде дїнар, òво вїдим па наместим унуку са́де, као он на́ђе. Шта ћу, он је на́јмлађи па...

– *Јесте правили још нешто осим чеснице?*

Па ка́жем, правили се сїтни кола́чи, на́јвише гора́бије и те ванїл-кранцле и òвај с òблатнама. Ма́ма је правила ону ца̀риградску тòрту, бèлу са беланцама и кóвала у млéку. Тò млéко и ше́ћер и данаске тò де́ца мòја во̀лу. И знаш шта во̀лу јòш – ванїл-кранцле мòра бїти. Ћерка без ванїл-кранцла, слàва јој ни́је, јел ко́ји гòд бїо свèтац, она на́јвише во̀ле ванїл-кранцле.

(СЈЕжo1924)⁷

– *Како су се прослављали рецимо, Оцевице и Материце?*

Оцеви се прòслављали ка́дгод, тò је бїо дèчији прàзник. Оцевице бїле, па онда ми идемо, дечурлија скóпимо се по на́с дèсет, дванајст де́це. Онда, тò је бїло тешко скóпити, сва́ка ку́ћа је имала чèтворо, пèторо де́це, знаш. Свè једно дру́гом до ушїју. Онда трчимо кò ће први, знаш. Та́ко да је мòје ма́ије ћерка А́нка, она је трч код баба-Дàнице. „Чèстїтам крсну слàву“, знаш. Ка́же, „ни́је чèдо мòје крсна слàва, ка́ж Ма́терице.“ Па смо òдлазили. Већинòм се везївали рòдитељи, знаш. А òвако, у комши́лук кад идèш, тó се ни́је везївало, знаш. Тó сàм се рèцитовало, знаш.

– *Јесте знали неку рецитацију?*

„Дòбро вèче гàздачице, чèстїтам вам Ма́терице.

Исто кò и лане, са Бòжије стране.

Дај баба òра, тò бїти мòра.

Ако нећеш да́ти, умрèће ти ма́ти.“

– *А како се Ускрс славио?*

⁷ У загради су, у скраћеницама, дати подаци о информаторима. Прво слово (осим код назива Слана Бара, где су прва два слова) означава староседелачки део Новог Сада из којег потиче информатор (в. у уводном делу), друга два слова су иницијали имена и презимена информатора, м и ж су ознаке пола, о – означава да су информатори завршили само основну школу, и на крају је наведена година рођења информатора.

А Ћскрс је... А за мој појам, Ћскрс је најсвечанији празник био, зато што је и временски се у природи мењало много, знаш. Зима у пролеће, осетио си. Прво и прво се осети онај, побољшање времена – долази топлота, онда чим је онај пост Ћскршњи насто, осети се да долазе неки благи дани, неко расположење, весеље. Људи су се састајали, причали о Ћскрсу. Ди ћеш донети, одакле ш донети вина. Ди ћеш јагње набавити. Кога ћеш имати од гостију и тако, то су све онда припреме биле и то. Не ко данас, чим је народ био запослен да није има времена да слави, и одрели се били славе и све то. Ондак то, традиција та пропала, знаш.

Па увек, знаш шта је оно. Супа по реду, код нас сас и све то. Печење, јагњетина је била, ко је вола јагњетину. А многи и не вола јагњетине, јел да. Па се носио куму колач, о Ћскрсу се носио куму колач. Кадгод се кум, кум је био светиња и каже по црквеним правилима: Бог, кум, комшија, брат је на четвртог месту, знаш. Тако се поштовало. А данас, куме, ош ми бит кум, оћу. Кад га венча, здрао куме..., у маму ти кумову! Како је то данас кумство! Нема поштовања данас никаквог. И онда што је најгоре данас, каже: „Оћеш ми бити кум“, каже, „оћу, ако ћеш ти бити мени“. То нема. Кум је светиња која треба да се поштује, знаш. Нема овај, мењања кумства, ја теби – ти мени.

– *Јел било поливања девојака?*

Па то поливање је било. Поливачи, код нас је оде било трећи дан Ћскрса, знаш. После Ћскрса, онда, не, други дан Ћскрса су ишли да поливају момци девојке. Онда, после девојке поливају момке, да. Иде, скупе се, па не знам који су имали фијакере и коње добре, онда то увате своје коње са момцима, па иду, па се возају од девојака. Иде код моје девојке, код твоје девојке. Идемо тамо, иако нису биле моје девојке, идемо. Не знам, то је колéгиница, идемо код њи да и поливамо. Онда кад се изопијају, онда се и посвађају, буде свашта. Тако да се сећам једног случаја када су, ал то је изгледа намеран трик био компонован. Салајчани се скупе, узвешеду од једнога једног коња, од другог другог коња, од једног серсане, од другог фијакер, знаш. И то, ајде онда с било којим се договорим, ја ћу први кренути да направим неку сплетку и да се овај не знам твој коњ не вуче добро, мој боље вуче. И посвађају се и на овом међународном путу, баш овде код Енола, отприлике, знаш. Стани, пуштај овог коња, ајде кући. Оставио, бацио овом серсане на фијакер, овај чији је био фијакер, гура фијакер за Нови Сад, кући. Циркус, ето тако правили шале.

– *Чиме се поливало?*

Па неко је са парфином, а неко је водом поливо и тако. Било је свакако.

– *А шта рецимо, ако неће да Вас приме у кућу? Шта онда радите?*

Па шта, окрешеш се и идеш даље, али ретко је која. Није то. Било је и ..., ал обично си ишо, ниси ишо тамо ди мислиш да те неће примити. Ево сад оде о Божићу код нас, кад вијају Божић, ди год је отворена капија, ту

улазе унутра. Али кадгода је то било. То је, на селима је то друкчије било, знаш. Оде се увек народ крај града мало, оно што каже, правио да је нешто више од оног са села, да више зна. А моје покoјне жене браћ, он је био месар, он каже, они шегрти, кадгод кад су ишли из Новог Сада, враћали се назад, причају шта је ко, кољко је ко доно вина, ово оно. Каже један мој баба „Ми смо донели пет литри вина, нећемо имати никога“, знаш. И сад они се договоре, јашићеду, а од њи десет јаше, и онда певају Рождество и нема да се бежи по улици, иду пет и пет и певају. Који знају бољ да певају, ти иду напред, певају Рождество и договоре се, каже пет литри је доно вина и нек је једну литру начо на Бадње вече, знаш. Купиће он њему десет литри вина. Ови поје Рождество. Христос се роди, ваистину се роди. Сипају они, на њи десет – литру вина оде, знаш. Овај сам истреса на бело, опет Христос, овај Рождество, па Христос се роди и овај сипа другу, па трећу, кад четврта, а овај каже: „Куд си запо?“ А отац каже: „Сад више немам“. Каже: „Та стани!“, каже, „куд си навалио, виш да не могу момци“, каже, више. Било је...

– *За свадбе какви су били обичаји?*

Па било је обичаја. Момци кад се жене, то су били кадгода. Прво су ишли загледачи, тако се звало, знаш. Иду загледају, па онда пријатељи то кадгод се удавали и женили на основу родитељске препоруке, знаш. Или проводације некога, који је био добар и познаво и. Онда кад то буде, не знам веридба, па не знам иду аљинари, па онда иду – свадба дође. Онда после свадбе гости, велики гости. Прво су ђувегјини звали велике госте, па онда удавачини велике госте. То се тако правило.

– *Јел некад било да девојка побегне?*

Па било је, било је ко и дан-данас што има. И било је свакојаки случајева, баш покoјни отац је причо за Келјине, знаш. Не знам дал се неко одавде...одавде се неко женио из Шола, па се ишло по девојку и кад су ови кренули по девојку, оданде неко узјаше на коња и трк пред њи да им јави, да саопшти да је удавача побегла, одбегла девојка и шта ћеду онда. Вратили се натраг, ал је онај удавачин отац мбро сву срамоту да плати овима, што се то десио.

– *Шта је то лебрњи прозор?*

Лебрњи прозор то је био, кадгод су биле куће грађене – дужне куће. Нису биле попрeko куће. То је било, са улице је била предња соба, па кујна, па задња соба, тако се звало. Па онда, не знам вајат, шпaјз, како је ко звао. Онда даље овамо штала, шупа и тако то. Е сад, до те собе је било неке напуштено за једно метер и по, два метра отвореног простора, где је био изјдан зид отприлике негде са метер висине само, и то се звао конг, гонк. Е тџ је опет био прозор један са улице, знаш. Е тај се звао лебрњи прозор. А по чему је добио лебрњи прозор. То није српски израз, по мени. То је само,

мѡра да је нѣгди аустријски, ил тако, ђ тѡг нѣшто лебрњи, знаш. Бѣзначајан, нѣ, бїо је исти кѡ и ѡви прѡзори, сѡмо се звѡо лебрњи прѡзор.

– *Шта је то ондулирање?*

Ондулирање, па тѡ кад дѣвѡјке кѡсу фризирају и брѣнују. Нѣке сѡме, нѣке јѣдна дрѡгој, нѣке су ишле код фризерке и тако.

(КЈЈмо 1926)

– *Шта сте спремали за свадбу?*

Па чѡршаве, чѡршаве и ѡндак јѡстукѡ, јѡрганѡ и ѣто тѡ. Ѣндак сам штрикала. Пѡсле кад сам се ѡдѡла, нїсам пѡсле нїшта, пѡсле нїсам нїшта кад сам се ѡдѡла, а кад сам бїла код куће, ѡндак јѣсам. Пѣшке сам ишла ѡ цркви, кад сам се венчала нїсам имала венчѡницу. Дѡклем, ѡндак је бїло и нїје се, нїје ни бїло, већ на тѡчкице се, тѡ свѣ. Ако имѡш тѡчкица, мѡжеш нѣшто. А мѡја свѣкрѡва кѡже, „знаш штѡ је, ако ѡћеш ѣво имам јѡ трї парчета, па да“... „О, та нѣћу, мѡни га, јѡш од парчади дѡ ми прѡвиш венчѡницу“. А јѡ у мѡм костїму се венчала. И тако, и нѡвек се сѣтим кѡко сам плакала ѡ цркви. Нѣ знам ти јѡ. Уто, ал Бѡгу фѡла дѡбро ми је, вѡлда. Штѡ ми се рѡжал"ло, јѡ нѣ знам.

– *Која Вам је крсна слава? Како сте је славили?*

Свѣти Арѡнѣо. Па кѡко. Уво, прѡво и прѡво дѡђе ми свѣштеник да ѡсвѣти вѡдицу, разумѣте. Ѣндак пѡсле тѡга, ѣво сѡд ѡперем вѣш, свѣ да бѡде чїсто и тако испѣгљано и свѣ на свѡм мѣсту, е ѡндак ѡмесим колѡче, ѡмесим колѡче, тѡрте нѡправим, нѡправим дѡе тѡрте – жѡту кѡру и од ѡрѡха. Тѡ сам јѡ прѡвила, нїје сѡд ко ѡве – ставиш шлѡг и штѡ јѡ знам. И ѡндак сам прѡвила ѡну, кѡко се зѡве, штѡ сѡд имѡ...шѡх ѡнај, шѡх тѡрту. Јѣдну пѡлак нѡправим брѡн кѡру са ѡраси, а пѡлак бѣлу. Ѣндак се ѡколо сѣче, круѡве ѡвако па мѣтем тѡ, ѡву, па ѡну, па ѡндак сѡпротну гѡре, дї је бїла жѡта тѡ мѣтем брѡн, па ѡде жѡту. А од колѡча, прѡвила сам лѡндѡнске штѡнгле, ѡндак пїту са кѡкусом, ѡндак сам гурабїје са ѡрасима. Ѣндак мѣтем дѡ, мѣтем чѣтири жумѡнцѡта, али трї жумѡнцѡта и јѣдно цѣло, ѡндак од ѡва трї жумѡнцѡта мѣтем илзѡпам, па мѣтем ѡрѡја, кѡлко тѡ мѡгу да. Ѣндак, дѡ и шѡпе сам прѡвила. Ѣндак тѡ илзѡпам и ѡндак мѣтем шѣћѡра. Е ѡндак на свѡку, па ѡвако мѣтем. Па смо бїли кѡмови ѡ цркви, мї за свѣта трї Јерѡрха, сѡд су ѡни двѡнајсти фѣбруѡра...

– *Шта се кувало некад?*

Кѡвали смо свѣ, и мї дѣца, разумѣте ли. Кад је лѣто, ѡндак тѡ нїје бїло смрзнутог и тако. Па мѡж и ѡ зїму кѡпити, ѡко и нѣ метеш у фрїз. Кѡпиш грашка па прѡви, а ако кѡпиш борѡније, ил ако нѣмаш у фрїзу, кѡвај, разумѣте ли. Уто тѡ. Већ ѡндак је бїло кѡвај нѡсѡва, ѡвај, са кромпїром. Кѡвај са млѣком рѣзѡнаца, са млѣком, разумѣте ли. Е ѡндак ѡве гѡмбѡце

правимо, па таке мале, па вишње, па неколко вишања, не_волем ја са шљивама. Неколко вишања па ту тако са шећером, па умочим у шећер, па како мало то раширим, па таке направим гомбоце, а не да је онако само, разумете ли, е тако. То се све кувало, кувѓ се паприкаш, кувала се кромпир-чорба. Кувало се, казла сам, пасуљ, још сад тако ето ту. Та наша стара јела.

– *Шта сте месили од колача?*

Од колача, пиће с јабукама, било је пиће и са макѓм, пиће са вишњама, укисело са макѓм, па бундеваре зими, разумете ли, то се растезало, не ко саде...

(ПСДжо1924)

– *Шта је ландуп?*

Па то је то исто. Ландуп – проводација. Па да, углавном лепе речи. Па има, пуно има лепе успомена. Кажем, највише ми је лепо, волела сам да кочијашим.

– *Како су се некад славили Божић и Ускрс?*

Јао лепо! Ми смо_и ѓба правили. Моја мама је имала, то је све јако волела. Моја мама је лепо појала, па кад Рождество отпоји, кад сечемо колач други дан. Ууу, како сам то волела! Чесница се крсти и мама поји Рождество. Све смо волели, таа унесе сламу, велику батару сламе ѓн унесе, а ми по свим собама. А ѓва Драгићева, знаш да се та Драгина сестра удала за Јевреја, Смиља, ѓва старија, ако знаш. Гни дођу код Драгићеву да проведу Божић, а ѓнда код_нас, кад ѓни тамо, прође вечеа, а Јевреј и Смиља и имали су дете, дечка. Ајдемо сад код Мољаца да види ѓн сламу. Није ѓн то видио у Београду, сламу. Гнда, ајде после вечеа ѓине, сад дођу код_нас па слама, ѓнда се ѓни ваљају по тој слами, чуда раде, а увек – волѓ је ѓн да дође. Идемо сад, каже, код Мољаца да видимо кошницу. Па сутрадан кад мама сече чесницу, сечемо, па Рождество које је мама јако лепо певала и појала. И кажем, играла и певала.

– *А терање Божића?*

А то су да, то су богаташи били, Ченејци, ѓни су на каруца. Како и то било лепо, колко буде по десет, петнајст каруца, па све коњи искићени са пешкирима, па са обажлије, ћилими на_њима, па то на Темеринској улици скрѓз...Све је то било лепо, ти наши ѓбичаји. А ујтру таа устане, ѓнда иде да донесе мами на артешки бунар да замеси чесницу, и кад ѓде на бунар, ако је пре ѓега ко био, ко буде први, тај је полаженик. А мој ѓтац ѓбично тамо буде први да поспе житом и чесницу, да је био полаженик. Боже, свашта је то било лепо, све је то прошло.

– *А за Ускрс?*

О Ускрс, то је већ тако било. Волели смо више сви Божих, јел је био увек лепши нег Ускрс. Ускрс – офарбамо јаја и ништа. Да, ...ова Асурцијина, па Олга Јасикова, па кад су били старији са свирцима иду, ми смо деца па трчимо за њима, а кад сам ја била, већ онда нису ишли. Ал ја се сећам поливача. Зато што сам била дете, то је Тоше Асурције сестра, она што је била за оним Кдларом удата. Лепи су ти наши обичаји били, све је то било лепо, ал све је то нестало, нема.

(РДМжо 1914)

– *Шта су то пилцике?*

Е пилцике овако, направимо једно такво округло дрво, овај шпиц и овај шпиц овде и дашчице пале и ондак узмемо, тако је метемо и ударимо и то, он одскочи ко овај тенис, знаш. Ко даље, ако ја не могу да одбацим да ти скочиш у три пута заука, онда ти поново ту будеш. Ако је то тако, онда смо правили те главе на тој даски, знаш како знала пилцика да игра, јео! Е онда играмо се, скупимо се пет, шест деце, играмо чугова. Не знаш ни то шта је? Узмемо једну пикслу овако и нацртамо круг и ставимо ту пикслу ту, а на десет метара нас, један чугар, а то се зове чугар ове пиксле, а ми други заукавамо, сад си видла, заукавамо штап и ко, тако далеко отерамо тај чугар. Јел ко не погоди, тај чека, а чугар мора да иде по њега. Ко најбоље гађа, тај варјата, тај је последњи, онда док он не дође...

– *Јел Ваша мама месила хлеб? Шта је правила од колача? Шта је кувала?*

Е па овако. Од колача...па кад мама умеси хлеб и реко сам да су лепиње, али неделањо једаред мама правила обично махом штрудлу с маком, јел ми смо имали петсто квадрати у самој нашој кући на ћошку, ту у Приморској, башти. То је морало бити преко, јел ту је отац садио воће, само да деца нејду. Деца ко деца, иду. Онда ми доведемо код нас па они наше гране ломе, па нећ једу сине, немој да ломе гране. Шта ћу му ја кад је стао на слабу грану, знате. Јел овај, ми смо имали пуну башту свега, сиротије, немојте да мислите да смо живили. Ми смо били сиромашни људи, али имали смо ту бундеву своју...ондак живине је мама, патака, гусака, држала...преко пута само је избаци, изведе напоље, нема ауто да згази. Прече, купа се и мама викне увече на ручак да дођу и оне се врате и увече ево један гусак води, патак води његово, све иде на своје место. Супа чиста петлова, живина наша, само увати једно увече, мама га закоље, очупа перје. Перје је радила за јастуке, за дунје...ови сад Јевреји што купају перје, мислите ви да су они људи, не. Ово све што ми носимо – синтетичку, то је друго. То перје кад се покријеш, то је сигурно здраво...Е ондак за Божић, за Ускршње колаче, то су биле гурабије. Јел ви знате шта су гурабије? Ил сте само чули. Налик је на ово, али није тако, биле су модлице од чизмице до лопатице. Све се правило: веверице, мачкице, све то само направи тесто, не знам, то са јажима, шећером. Онда

она сãм тò ўзме, мòдлу и рãди, сãд_ће òво. Òнда испече, òндак што се пòједе, пòједе, ал тò је трајан кòлãч, као òво, знãте. Òндак òна тò мète иза шице.

– *Шта је то шица?*

Зидана пeћ, па има шйца, дй_се мòже мeћати, као једна òстава. Крeвeтац је иза фyруне, па спãвај дй òћеш, свyгди тòпло. Òнда тy òна кад дòђе, јел кãшћу вãм, сãмо нeдeљом је била сyпа, јел штò је мòја мãти вòлела јãко – јyнетине, гòведине, и òнда òна òде код шãнера, кад иде с пйјаце...јел Тeмeринска пйјаца је била од Ротквãрије, од шаргарeпе па свe òнãмо дòле до Кйсãчке yлице. Нãполю шарани се продавали код трафике, ту код Сòче, преко пyта Ајмарског. И тy сãм донeсе, йзрyчи, кyп тò...И òвај, òнда òна тy скyва сyпу и свãком дeтету по пãрче, кãжем нãс дeсет. Нeма мнòго без кйле мeса. Изã_нй, кãже дeцо, сãд има òно дрyго, òво нeма. Е преко нeдeље òбично, јел знãте кад се клãли свйњи, нйкãд се црвeна мãст нйје бãцала. Тò је јãко лeпо тãко пòјести. Тe бãротине, тò се свe кyпило у дyнсфлаши и òставило, али нйје било фрижидeра, нeго или у дòјни лãдни подрyмчић, или у бyнãр. Млeко се у бунãру држало, да би било хлãдно. Јел крãва се мyзла yјтру, ўвeчe òма тy йшло. Òндак тy се држало и òндак мãти у кeцељу кромпйра, гyрне у рeрну и тò испече, прòспе н_ãстал, кãже, „дeцо, крòмпйр, eво црвeна мãст мãште нã_лeб.“ Лeбãц шйрок, вeлик па тãко би òдсеко јeдно пãрче, сãм да ймам, нeма òвe вeкне. Одсeчеш, нãмажеш, „Јeсте јeли, да вãс нe_видим, кò йма пòсла“... „тй тò, тй тò рãдиш“... „да вãс вйдим ўвeчe на вeчeри.“ Кò оглãдни дòђе, дòбије да јeде, нeмòјте да мйслите дã је кãзла мãма нeма, нeго нй нe_оглãднитe. Тò су била сйтã јeла, знãте.

– *Јел се сећате кад сте кренули у школу?*

Јã y_школу сам пòшо кò и свãко дрyго дeтe. Ймали смо учитeљицу Чeшљãрку Манòјловићку, Вeљковићку и Мирјану. Јãко су били стрòги, ал ћу вãм кãсти. Мй смо добйјали пãцке, ако нe_знаш. Тò гòспођа Чeшљãрка, йшо сам јòј и на сãхрану, òна òвај, кãже òвãко: „Eво_ти пãсус, ако не_нãучиш, нeмòј дòћи y_школу, а кад дòћеш, дòбићеш бãтина“. Ако сте мyцали, òна сãмо иде и кад ўзме штãп, нe_мòра да...прyжи рyку, òшине те, нeма штã. Пãцка је била, нйје yдарала, али пãцка, тò нeма тy штã. Мòро си да нãучиш свe...Мй смо ймали мãли вòћњак, рyже и тò, мй смо òвај рyчни рãд. Кад је бйò...срeда је била попòдне, нeма теòријске нãставe, нeг йдeш y_башту да yчиш да кãлeмиш, да рãдиш. Мй смо свe тò мòрали да знãмо, òн је йшо нãпрeд и нãма тò показйво и yчили. Фãла му, јã сам и òнда нeшто нãучио и сãд и ўвeк знãм нeшто да yрãдим. Ймали смо лeпо пйсãњe и тãблицу мнòжeњã...Кад је чãс лeпог пйсãњã òнда иде yчитeљ, мòра бити тишйна, пйшеш и иде ти иза лeђã и ако вйди да грeшиш, òн те сãмо кyцнe, тãта мòро кyпити дрyгу лeпу пйсãљку, нeма. Грeшке нeма, јел тò је стòјало тãмо. Тò је била врло вeлика òцена. Тражили су да ймãш лeп рyкòпис, да пйшеш...Јã òћу òво да вãм кãжем, ди гòд сам срeò мòју учитeљ"цу, јã сам кãзо лyбим рyке и дãљe пољyбио y_руку. Она кãже: „Ал сам јã вãс Јòванe шйбала“. Рeко,

„ал су в`аше шйбе бйле зл`атне, да нйје в`ас ј`а н`е би зн`ао нйшта!“ „`Ако, ф`ала ти“...И т`ако, шт`а ј`а зн`ам. `Ето т`у, т`о је бйло у т`ој шк`оли.

(СБЈВмо 1924)

Литература

- Говор Новог Сада (2009). Свеска 1: Фонетске особине/ уредник Жарко Бошњаковић, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику.
- Говор Новог Сада (2011). Свеска 2: Морфосинтаксичке, лексичке и прагматичке особине/ уреднице Вера Васић и Гордана Штрбац, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику.
- Марковић, Бранкица (2010). Дијалекатски текстови из староседелачких делова Новог Сада, *Прилози проучавању језика* 41, Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за српски језик и лингвистику, 227–234.

Brankica Đ. Marković

INTERESTING TELLINGS OF THE INDIGENOUS PEOPLE OF NOVI SAD

As a contribution to the research of urban dialectology, the author of this paper gives the dialect texts from the parts of Novi Sad inhabited by its oldest settlers (Salajka, Podbara, Rotkvarija, Klisa and Slana Bara). They contain the stories telling of the old customs related to the celebration of the festivities such as Easter, Christmas, Father's and Mother's Day, splashing girls with water on Wet Easter Monday, weddings and other. As a result of contemporary hectic lifestyle, which first swept through the cities and later also spread to the country and the dominance of the modern means of communication, the tradition is being increasingly less appreciated and unfortunately, slowly forgotten. Texts written in dialects, such as the ones presented in this paper, have therefore become immensely valuable since they preserve our traditional, cultural and linguistic heritage.

Key words: Serbian language, urban dialectology, speech of the indigenous people of Novi Sad, dialect text.